

Висновки. Отже, системний аналіз судової практики свідчить про наявність неоднозначного, часто суперечливого характеру одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, що обумовлюються, зокрема, суперечливим характером норм чинного законодавства. Відтак, доводиться констатувати на-

гальну необхідність у законодавчому уточненні механізму реалізації права на розглядувані соціальні виплати, зокрема, слід уточнити суб'єктний склад адресатів правомочних на одержання грошових коштів, конкретизувати зміст поняття «інших соціальних виплат», а також врегулювати порядок одержання у цьому контексті виплат, які знаходяться на банківських рахунках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Буленіної Н.П. щодо офіційного тлумачення положень статей 3, 17 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 1227 ЦК України від 29 жовтня 2009 року № 55– // Вісник Конституційного Суду України. – 2010 – № 1. – 88 с.
2. Харитонов Є.О. Цивільне право України. Особливі випадки спадкування / Є.О. Харитонов [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/72968-6-osobliv-vipadki-spadkuvannya.html>.
3. Рішення колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 26 грудня 2007 року Справа № 6-21217св07 // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1337936>.
4. Постанова Верховного Суду України від 24 червня 2015 року // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.
5. ВС зробив висновок щодо спадкування суми пенсії // Закон і бізнес. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/117116-verhovniy_sud_zrobiv_visnovok_schodo_spadkuvannya_sumi_pensi.html.
6. Майоров В.І. Гроші як предмет банківських договорів / В.І. Майоров // Юридична Україна. – 2007. – № 11. – С. 47–51.
7. Спіжов В.В. Договір банківського вкладу (депозиту) за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В.В. Спіжов. – Харків, 2009. – 20 с.
8. Узагальнення судової практики щодо вирішення спорів, що виникають із договорів банківського вкладу та банківського рахунку, проведене Бориспільським міськрайонним судом Київської області на виконання листа Апеляційного суду Київської області №15710/07-16/14 від 16 липня 2014 року // Закон і бізнес. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/print/95922-uzagalnennya_sudovoi_praktiki_sch.html.
9. Холод В.В. Окремі аспекти судової практики вирішення спорів щодо укладення, зміни та розірвання договору банківського вкладу та банківського рахунку / В.В. Холод // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – №10-1. – Том 1. – С. 226-229.

УДК 347.6

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОЮ В УКРАЇНІ

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF LEGISLATION ABOUT ADMITTING OF PHYSICAL PERSON AS INSOLVENT IN UKRAINE

Рибка І.Є.,

*здобувач кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ*

У роботі досліджено питання становлення та розвитку законодавства про визнання фізичної особи неплатоспроможною в Україні. Надані пропозиції щодо класифікації основних етапів становлення та розвитку законодавства про визнання фізичної особи неплатоспроможною в Україні. Визначені перспективні напрями подальших розвідок з досліджуваних питань.

Ключові слова: неплатоспроможність, фізична особа, банкрутство, боржник, кредитор.

В работе исследованы вопросы становления и развития законодательства о признании физического лица неплатежеспособным в Украине. Представлены предложения по поводу классификации основных этапов становления и развития законодательства о признании физического лица неплатежеспособным в Украине. Определены перспективные направления дальнейших исследований по рассмотренным вопросам.

Ключевые слова: неплатежеспособность, физическое лицо, банкротство, должник, кредитор.

In the paper the questions of formation and development of legislation on the recognition of physical persons insolvent in Ukraine. Ideas for the classification of the main stages of formation and development of legislation on the recognition of physical persons insolvent in Ukraine. Identified promising areas for further research on the issues discussed.

Key words: insolvency, individual, bankruptcy, debtors, creditors.

Постановка проблеми. Прискорений розвиток ринку кредитних послуг в Україні за сучасних обставин спровокував ситуацію, коли певна кількість економічно активних громадян виявилися нездатними виконати свої фінансові зобов'язання перед кредитними установами, оскільки не розраховували свої фінансові можливості та недостатньою мірою розібралися в договірних кредитних конструкціях. Протягом кількох останніх років зростання обсягу простроченої заборгованості за кредитами та іншими зобов'язаннями набуло катастрофічного характеру, що не дивно в умовах відсутності у більшості позичальників можливостей належного виконання своїх грошових зобов'язань в іноземній валюті перед кредиторами у зв'язку із неспинною девальвацією гривні. Стан виконання зобов'язань у національній валюті також зазнає значного негативного впливу у зв'язку зі зниженням фактичного прожиткового мінімуму в країні.

Така ситуація виглядає цілком логічною на тлі значної кількості фінансових позик з боку іноземних держав та міжнародних структур, виключно завдяки яким протягом декількох останніх років Україні вдається утримувати основні фінансові показники від повного краху.

У цих умовах важливим завданням сучасної юридичної науки стає формування механізму регулювання суспільних відносин у галузі банкрутства фізичних осіб.

Стан опрацювання. Правовідносини неспроможності та банкрутства були предметом дослідження вітчизняних вчених: Р.Г. Афанасьєва, А.М. Бірюкова, О.М. Борейко, В.В. Джуня, В.А. Малиги, Б.М. Полякова, П.Д. Пригузи, В.В. Радзивілюк, О.О. Степанова, М.І. Тітова та ін.

Однак ступінь дослідження становлення та розвитку законодавства про визнання фізичної особи неплатоспроможною в Україні наразі залишається недостатнім.

Постановка завдань. Основними завданнями, розв'язанню яких присвячена стаття, є такі.

1) Дослідити питання становлення та розвитку законодавства про визнання фізичної особи неплатоспроможною в Україні.

2) Надати пропозиції щодо класифікації основних етапів становлення та розвитку законодавства про визнання фізичної особи неплатоспроможною в Україні.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх століть інститут банкрутства з подальшою ліквідацією чи реструктуризацією активів боржника залишається невід'ємним інструментом ринкового регулювання у переважній більшості країн, де існує ринкове господарство. Цей інститут одночасно виконує кілька важливих функцій. Однією із його найголовніших функцій сучасні фахівці вважають правовий захист майнових прав суб'єктів ринку, оскільки існування дієвого механізму повернення боргів суттєво зменшує ризик господарської діяльності, стимулює відповідальність і додаткову активність суб'єктів ринку і, по суті, є однією з ознак приватної власності взагалі [1, с. 121].

Як свідчить світова практика, банкрутство – обов'язковий механізм будь-якого сучасного ринку, що використовує неспроможність у якості ринкового інструменту перерозподілу капіталу та віддержує об'єктивні процеси структурної перебудови економіки. Сучасні науковці вважають, що таке значення банкрутства визначене самою суттю підприємництва, яке завжди пов'язане з невизначеністю досягнення його остаточних результатів, а відповідно й з ризиком втрат. Джерелом цієї невизначеності є всі стадії відтворення – від закупівлі й доставки сировини, матеріалів і комплектуючих виробів до місць виробництва та продажу готових товарів. В умовах фінансової та політичної нестабільності діяльність підприємств супроводжується кризовими ситуаціями, результатом яких може стати неплатоспроможність або банкрутство. Сприятливим підґрунтям для виникнення такої ситуації найчастіше стають прорахунки в стратегічних планах і в наборі тактичних заходів, які не дозволяють підприємству знайти успішний вихід з кризової ситуації [3, с. 41].

Інститут неспроможності (банкрутства) відомий усім країнам з ринковою економікою, оскільки ця економіка допускає одержання прибутку від комерційної діяльності та платоспроможний попит споживачів. Ліквідація безнадійно неплатоспроможних боржників є позитивною мірою, оскільки виводить неефективні підприємства з числа діючих. Водночас визнання боржника банкрутом має і негативні наслідки, оскільки стосується не тільки майнових інтересів боржника, але й прав та інтересів великого кола інших осіб: його працівників, партнерів, кредиторів та інших, породжує в багатьох випадках значні соціальні витрати [4, с. 14]. Внаслідок цього законодавством має бути передбачений цілий комплекс заходів для відновлення платоспроможності боржника, спрямованих на запобігання масовим банкрутствам.

Банкрутство, безумовно, радикальний захід. Це остання можливість уберегти те чи інше підприємство від остаточного зникнення завдяки передачі управління неплатоспроможним підприємством від неефективного власника більш ефективному [2, с. 111].

Таким чином, правовий інститут банкрутства у сучасних умовах слід визнати одним із важливих засобів забезпечення безпеки економічних інтересів суб'єктів господарювання.

Ідея неспроможності, банкрутства не є новою. Історичні документи свідчать про те, що інститут банкрутства є одним із найдавніших елементів механізму правового регулювання ринкових відносин.

Інститут неспроможності почав розвиватися і законодавчо оформлятися ще у Стародавньому Римі [5, с. 405]. Характерною рисою раннього законодавства про банкрутство було звернення стягнення на особу боржника: він міг бути проданий в рабство, убитий. У нерозвиненому побуті давніх народів забезпеченням боргу слугувало не майно боржника, а він сам.

Аналогічним чином вирішувалося питання неспроможності боржника за «Руською Правдою»: у

випадку неспроможності боржника сплатити борг з вини самого боржника, він міг бути проданий кредитором у рабство [5, с. 30].

Розвиток цивільного законодавства викликав істотні зміни в законодавстві про банкрутство, основою яких стала відміна звернення стягнення на особу боржника і перехід до задоволення вимог кредиторів за рахунок майна боржника. Однак зв'язок особистості боржника з кредиторами на даному етапі не розривається. Передбачається, що тільки весь комплекс майна боржника може замінити його особистість. При цьому стягнення за боргами може бути здійснено і за рахунок майна, яке боржник отримає в майбутньому.

Після падіння Римської імперії положення законодавства про банкрутство були сприйняті і перероблені в середньовічній Європі. У зазначений період законодавство про банкрутство виявляється затребуваним у зв'язку з бурхливим розвитком торгівлі як усередині держав, так і на міжнародному рівні. У багатьох країнах виділяється два види неспроможності: торгова і неторгова, а також випадкова або спеціальна. Виробляються положення про мирову угоду. Зокрема, французьке законодавство виходило з презумпції вини і зловмисності банкрута. У цей період законодавства більшості європейських держав розвивалися у тісному взаємозв'язку. У той же час законодавство про банкрутство Англії розвивалося за власним напрямом. Особливістю англійського права було те, що воно ґрунтувалося на основі статутів і носило відверто кримінальний характер. Цивільно-правові норми визначали лише порядок арешту майна боржника та розділу його між кредиторами.

З XVI століття найбільшого розвитку конкурсне право набуло у Франції, Німеччині, Англії, де були прийняті спеціальні законодавчі акти про неспроможність [4, с. 14].

У сучасному законодавстві про банкрутство умовно виокремлюють французький напрямок (Бельгія, Італія, Іспанія, Португалія, Греція, Туреччина, Румунія) та німецький напрямок (Австрія, Угорщина, Голландія, Сербія, Швеція, Норвегія, Данія, Швейцарія). Окремо вирізняється законодавство США, Канади, Австралії, на яке значний вплив справило законодавство Англії.

У свою чергу, вітчизняне законодавство про банкрутство має три етапи розвитку: дорадянський, радянський та сучасний.

Дорадянський етап характеризується саме тим, що головним чином це було законодавство про банкрутство фізичних осіб. У дорадянському конкурсному праві існувала диференціація торгової і неторгової неспроможності.

У радянський період таке правове явище, як «неспроможність фізичної особи», зникає одночасно зі зникненням економічної активності фізичних осіб, і лише з початку 1990-х років з'являється знову.

Таким чином, інститут банкрутства, що широко застосовується у багатьох країнах світу, в Україні тривалий час не розвивався.

З моменту проголошення незалежності історія банкрутства в нашій державі нараховує більше двадцяти років. З розпадом СРСР і відродженням ринкових відносин в Україні почався новий етап розвитку цивільно-правового регулювання банкрутства. Відсутність законодавства про банкрутство породила нестійкість кредитних відносин, нездорове становище у сфері підприємницької діяльності і незахищеність учасників господарських правовідносин [7, с. 23].

Починаючи з 1991 року, в Україні розпочалося реформування системи взаємовідносин у напрямі ринкових перетворень, що знайшло своє відображення у законодавчій базі. Серед низки законів із зазначених питань, прийнятих Верховною Радою України, був Закон України «Про банкрутство» [8].

Серед основних недоліків вказаного законодавчого акту слід назвати: відсутність дієвої процедури оголошення боржника банкрутом; недостатня деталізація обставин, які виникають у процесі провадження у справі про банкрутство. Це викликало появу багатьох додаткових роз'яснювальних документів, які значною мірою ускладнювали процедуру банкрутства.

Однак головною хвилюючою проблемою було те, що для підприємств-боржників не передбачалося заходів щодо запобігання банкрутству боржника та позасудових процедур (зокрема, санації боржника до порушення справи про банкрутство).

В умовах переходу економіки України від командно-адміністративного управління до ринкових умов господарювання відбулося значне зростання кількості збиткових, неплатоспроможних підприємств. Зважаючи на те, що Закон України «Про банкрутство» [8] був спрямований перш за все на ліквідацію підприємств-боржників, безумовне виконання його положень не дозволяло ефективно вирішити існуючий на той час комплекс проблем. Відтак, виникла гостра необхідність у перегляді цього законодавчого акту.

Неодмінною умовою оздоровлення вітчизняної економіки була необхідність розробки системи фінансово-економічного оздоровлення боржника. Лише в такому разі можна було б відновити платоспроможність і прибутковість основної маси платників податків, а отже і оздоровити фінансову систему [7, с. 25].

Водночас, як зазначає у власному дослідженні К.Л. Ларіонова, оздоровлення економіки значною мірою залежить від своєчасної та якомога безболісної ліквідації (реорганізації) неефективних виробничих структур, які не лише не поповнювали бюджет держави, а і навіть потребували постійної фінансової підтримки [7, с. 25].

Викладеним була обумовлена необхідність прийняття Верховною Радою України у 1999 році Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [9], відповідно до якого процедура банкрутства було кардинально змінено. У цьому Законі були змінені підстави для порушення справи про банкрутство; строки провадження справи; визначені судові процедури,

що застосовуються до боржника; з'явився новий учасник провадження у справі – арбітражний керуючий тощо.

Вказаним законом були встановлені умови та порядок відновлення платоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності – боржника або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури, повного або часткового задоволення вимог кредиторів.

Разом з тим практика застосування оновленого законодавчого акту виявила ряд проблем, характерних для закріпленої у законодавстві процедури банкрутства.

Зокрема, існували проблеми, пов'язані із часовими та фінансовими витратами у ході банкрутства, низьким показником індексу стягнення у вказаних процедурах.

Так, за показником «закриття бізнесу» Україна у 2011 році посіла 150 місце серед 183 країни світу, бізнес-клімат яких досліджувався; у 2010 році – 145 місце серед 183 країн. Середня тривалість процедури банкрутства у 2011 році становила 2,9 роки; фінансові витрати на провадження справи про банкрутство – 42% від вартості майна. Індекс стягнення у процедурі банкрутства становив 7,9 центів на долар [10].

Існували певні проблеми, пов'язані із забезпеченням балансу інтересів між кредиторами і боржниками. Крім того, процедура санації використовувалася як можливість одержання контролю над інвестиційно привабливими підприємствами. Недосконала система контролю над арбітражними керуючими (розпорядниками майна, керуючими санацією, ліквідаторами) призводила до численних зловживань [11, с. 24].

Фактично для української економіки стало практикою свідоме доведення до банкрутства, що реалізовувалося у межах чинного законодавства. В силу непрозорості цілого ряду процедур банкрутства воно використовувалося як інструмент для різних махінацій та зловживань [7, с. 25]. Через вказані обставини знижувалася зацікавленість вітчизняною промисловістю з боку зовнішніх інвесторів, оскільки значна кількість підприємств перебувала у стані перманентного банкрутства і потребувала серйозних інвестицій.

Таким чином, Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [9] не вирішив багато принципових питань, що зумовило необхідність подальшого реформування законодавства. Результатом необхідності системних перетворень в означеній галузі стало прийняття 22 грудня 2011 року Верховною Радою України Закону № 4212-VI «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [12], який набрав чинності 18 січня 2013 року.

Закон було розроблено на виконання Програми економічних реформ Президента України на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». До складу робочої групи, що розробляли проект Закону, вхо-

дили представники Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Фонду державного майна України, Світового банку, Міжнародної фінансової корпорації, Центру комерційного права, Фонду «Ефективне управління», Асоціації працівників України, Спілки кризис-менеджерів України, Федерації роботодавців та підприємців України, Національної професійної спілки арбітражних керуючих України та інших організацій. Передбачалося, що дія Закону буде спрямована на покращення регуляторного середовища України та рейтингових показників у дослідженні Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації «Ведення бізнесу». Очікувалося, що запровадження Закону призведе до позитивних змін у сфері банкрутства, адже метою його прийняття було: вдосконалення процедур банкрутства; зменшення тривалості процедури банкрутства; покращення показників за індексом стягнення у процедурі банкрутства.

Серед позитивних нововведень Закону № 4212-VI [12] слід виокремити такі:

- було зроблено наголос на пріоритетності застосування заходів запобігання банкрутству боржника та досудової санації боржника;
- удосконалена процедура виявлення кредиторів – інформація про порушення справи має оприлюднюватися судом негайно й автоматично в мережі Інтернет;
- встановлено стислі та чіткі строки процедур;
- забезпечено пріоритет продажу працюючого бізнесу боржника над продажем майна частинами;
- визначено, що всі майнові спори щодо боржника розглядаються судом у справі про банкрутство;
- скасовано мораторій на застосування процедур банкрутства стосовно боржників з державного сектору економіки;
- звужено коло суб'єктів, віднесених до державного сектору економіки, для яких передбачено певні особливості банкрутства (раніше це були суб'єкти, в яких доля власності держави становила понад 25%, а тепер лише ті, де доля держави становить понад 50%);
- врегульовано процедуру транскордонного банкрутства;
- запроваджено автоматизований розподіл справ між арбітражними керуючими;
- передбачено страхування їх професійної відповідальності.

Слід також зауважити, що у Законі № 4212-VI [12] «конкурсні кредитори», заборгованість перед якими була нагромаджена до початку процедури банкрутства, ставилися в рівні умови з «поточними кредиторами», чиї борги утворені вже після початку процедури банкрутства. Тепер на них також поширювалася дія мораторію, що не давало змоги останнім «вимивати» активи банкрута [13, с. 136].

Крім того, згідно із Законом № 4212-VI [12], в комітет кредиторів вводиться представник трудового колективу, а роль профспілок є вирішальною при контролі за виконанням заходів під час процедури са-

нації. Позитивним моментом стало також підвищення статусу важливих для економічної безпеки держави підприємств, які перебувають на межі банкрутства або проходять процедуру санації. Зокрема, були збільшені терміни санації. Отже, Закон № 4212-VI [12] покликаний дати можливість боржникові розрахуватися з кредитором, при цьому всі кредитори отримали рівні права і гарантії щодо погашення боргу.

Поряд із цим слід вказати на певне коло проблем, які постійно залишалися поза увагою законодавця з моменту початку формування вітчизняного законодавства з питань банкрутства і не отримали ефективного механізму їх вирішення до цього часу. Йдеться про інститут банкрутства фізичних осіб.

У даний час питання банкрутства громадянина регулюються Цивільним кодексом та Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» тільки в тому випадку, якщо громадянин займається підприємницькою діяльністю.

Поряд із цим зростання обсягу простроченої заборгованості за кредитами зумовлює необхідність адекватного законодавчого регулювання у сфері банкрутства громадянина, який не є приватним підприємцем. Критична девальвація національної валюти, значна інфляція, низькі заробітні плати, ріст чисельності безробітних, спад промислового виробництва зробили неплатоспроможними не лише тисячі приватних підприємств, але і десятки тисяч простих громадян, які знаходяться у скрутному фінансовому становищі і неспроможні обслуговувати свої борги. Вказана ситуація є абсолютно неприпустимою для сучасної європейської країни.

З іншого боку, чинне законодавство не відповідає інтересам кредиторів, обмежуючи їх у можливості нормальних правових засобів стягування боргів. Єдина можливість для банку стягнути борги з неплатоспроможного позичальника – це виконавче провадження, суть якого полягає у зверненні стягнення на майно громадянина державними виконавцями на вимогу першого кредитора, який звернувся до суду з такою вимогою. Кредитори, що не встигли пред'явити свої вимоги через незнання, стикаються зі значними проблемами у задоволенні існуючих вимог. Ці недоліки законодавства збільшують витрати кредиторів у зв'язку з необхідністю постійного моніторингу боржника, стимулюють кредиторів, у тому числі кредитні установи, до використання напівкримінальних способів стягнення боргів через колекторські компанії, що також збільшує витрати на обслуговування кредитів і, відповідно, процентну ставку. Нарешті, якщо майна громадянина недостатньо, банку вигідніше не забирати у боржника останнє майно, як це робиться зараз, а допомогти боржнику зберегти майновий і соціальний статус з реструктуризацією виплат по кредиту.

У зв'язку із викладеним існує необхідність законодавчого закріплення інституту банкрутства фізичної особи, яка не займається підприємницькою діяльністю, та введення додаткових обмежень на примусове дострокове погашення проблемних споживчих кре-

дитів. Світова практика регулювання процедур банкрутства виходить з визнання інституту «споживчого банкрутства» благом для сумлінного громадянина, оскільки дозволяє йому в ході одного процесу звільнитися від боргів, надавши для розрахунку з кредиторами своє майно. В іноземному законодавстві, що регулює відносини, пов'язані з банкрутством, є досить успішні механізми застосування подібних процедур, зокрема в США (глава 13 Кодексу про банкрутство 1978 року), Німеччині (Закон про банкрутство 1994 року), Швеції (Закон про банкрутство і прийнятий на додаток до нього Акт про звільнення від боргів).

Світовий досвід свідчить, що запровадження інституту банкрутства фізичної особи стало відповіддю багатьох країн на ризики, що почали супроводжувати розвиток споживчого кредитування. Відповідне законодавство запроваджене в США, Німеччині, Латвії, Польщі, Японії, Швеції, Італії, Англії, Північній Ірландії та багатьох інших країнах.

Національні системи банкрутства фізичної особи формуються під впливом конкретних умов, притаманних тій чи іншій країні, – наявних ресурсів, практики соціальної підтримки, традицій виконання грошових зобов'язань, соціально-релігійних цінностей і навіть менталітету населення.

З огляду на викладене існує необхідність інтегрувати у вітчизняне законодавство модель банкрутства фізичної особи, що орієнтована на боржника та яка дозволить зменшити обсяг проблемних кредитів в банківській системі і допомогти позичальникам, які потрапили в скрутне фінансове становище та неспроможні обслуговувати свої борги.

Підсумовуючи отримані результати, можемо дійти висновку, що історично банкрутство розглядалося, у першу чергу, саме як неспроможність фізичних осіб. У зарубіжному праві банкрутство спочатку розглядалося як неспроможність фізичних осіб, проте пізніше в коло таких суб'єктів включаються і юридичні особи. В Україні інститут банкрутства, що широко застосовується у багатьох країнах світу, тривалий час не розвивався взагалі і наразі існує нагальна потреба у його подальшому реформуванні відповідно до існуючих національних традицій та міжнародного досвіду.

Наразі стає очевидною необхідність створення і розвитку механізму правового регулювання неспроможності такого специфічного з позицій вітчизняного права суб'єкта правовідносин банкрутства, як фізичні особи, і більшою мірою – громадян, що не займаються підприємницькою діяльністю.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Правовий інститут банкрутства у сучасних умовах є одним із важливих засобів забезпечення безпеки економічних інтересів суб'єктів господарювання. Відтак, очевидно є необхідність створення і розвитку механізму правового регулювання неспроможності (банкрутства) фізичних осіб, що не займаються підприємницькою діяльністю.

За цих умов перспективним напрямом подальших розвідок слід вважати дослідження ознак неплатоспроможності фізичної особи у цивільному праві України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Слов'янська Н.Г. Фінансова реструктуризація підприємств як засіб стабілізації їх фінансового стану / Н.Г. Слов'янська, Л.М. Єріс // Регіональні перспективи. – 2001. – № 5–6(18–19). – С. 121–123.
2. Телін С.В. Банкрутство як радикальний засіб оздоровлення економіки / С.В. Телін // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – № 1. – С. 111–113.
3. Ткаченко А.М. Законодавче вирішення проблем банкрутства та санації промислових підприємств / А.М. Ткаченко, С.В. Телін // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – С. 41–48.
4. Борейко О.М. Неспроможність та банкрутство у цивільному праві України (основні положення та правова природа) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Борейко О.М. – Одеса, 2012. – 21 с.
5. Терлюк І.Я. Історія українського права від найдавніших часів до XVIII століття [навчальний посібник] / І.Я. Терлюк. – Львів, 2003. – 156 с.
6. Борейко О.М. Перші кроки формування інституту банкрутства у цивільному праві / О.М. Борейко // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – № 4. – С. 401–405.
7. Ларіонова К.Л. Удосконалення інституту банкрутства як основа для оздоровлення економіки України / К.Л. Ларіонова, Т.В. Донченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 3. – С. 23–28.
8. Про банкрутство : Закон України від 14 травня 1992 року № 2343-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – С. 440.
9. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України від 14 травня 1992 року № 2343-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – С. 440.
10. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
11. Грек Б. Банкрутство в Україні : минуле і сьогодні / Б. Грек // Право України. – 2004. – № 6. – С. 24–30.
12. Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» : Закон України від 22 грудня 2011 року № 4212-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 32–33. – С. 413.
13. Андрущенко К.А. Науково-теоретичні аспекти здійснення санації підприємства в системі державного регулювання ринкової економіки / К. А. Андрущенко // Облік і фінанси АПК. – 2001. – № 3. – С. 136–139.

УДК 347.453.4

**БУДІВЛЯ, ІНША КАПІТАЛЬНА СПОРУДА
ЯК ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ НЕРУХОМОГО МАЙНА**

**A BUILDING, A CAPITAL CONSTRUCTION
AS A SUBJECT OF A LEASE CONTRACT OF REAL ESTATE**

Романів В.Я.,

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри цивільного права та процесу
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті визначено поняття «будівлі, споруди» як предмету договору оренди нерухомого майна, наводяться ознаки зазначених об'єктів нерухомого майна. Проаналізовано правову ситуацію, яка виникає при оренді будівлі або іншої капітальної споруди щодо земельної ділянки, на якій вона знаходиться. Також звернено увагу на потребу визначення у письмовій формі розміру прилеглої земельної ділянки до будівлі або споруди, який є необхідним для досягнення мети оренди. Крім того, визначено, що приміщення як окрема частина будівлі може бути предметом договору оренди будівлі.

Ключові слова: будівля, споруда, приміщення, договір оренди, прилегла земельна ділянка.

В статье определено понятие «здания, сооружения» как предмета договора аренды недвижимого имущества, приводятся признаки указанных объектов недвижимого имущества. Проанализировано правовую ситуацию, которая возникает при аренде здания или другого капитального сооружения относительно земельного участка, на котором она находится. Также обращено внимание на потребности определения в письменной форме размера прилегающего земельного участка к зданию или сооружению, который необходим для достижения цели аренды. Кроме того, определено, что помещение как отдельная часть здания может быть предметом договора аренды здания.

Ключевые слова: здание, сооружение, помещение, договор аренды, прилегающий земельный участок.

The concept of «a building, a construction» as the subject of the lease of real estate has been defined in this article and the signs of determined objects of real estate have been given. The legal situation that occurs in case of a building or another capital construction lease concerning a land plot it is located on has been analyzed. The attention is also paid to the demand for determining the size of an adjacent land plot to the building or construction in written form which is necessary to achieve a lease objective. In addition, it has been determined that the premise as a separate part of a building can be a subject of a lease contract of a building.

Key words: building, construction, premises, lease, adjacent land plot.